

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา ประชากรของประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงมาก เป็นเหตุให้จำนวนประชากรในวัยเรียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะความเจริญทางการแพทย์ทำให้ทารกเกิดใหม่มีชีวิตรอดจนถึงวัยเรียนมีจำนวนมากขึ้น และเด็กที่เรียนอยู่แล้วก็มีโอกาสรอกคายไปเรียนในชั้นที่สูงขึ้นเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน ประกอบกับสังคมในปัจจุบันเห็นคุณค่าของการศึกษามากกว่าในสมัยก่อนจึงทำให้จำนวนนักเรียนในโรงเรียนต่างๆทวีจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วในทุกระดับตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นภาระหนักยิ่งสำหรับรัฐบาลที่จะจัดบริการในด้านการศึกษามีคุณภาพและปริมาณเพียงพอให้แก่เยาวชนในวัยเรียนเหล่านี้ได้อย่างทั่วถึงและเสมอหน้ากัน จึงเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาการเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยเพื่อการศึกษาของประชากรซึ่งอยู่ในวัยศึกษาเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ซึ่ง Visid Prachuabmoh ได้รายงานว่าการกระจายการศึกษาที่ไม่ได้สัดส่วนกันของประเทศ ทำให้ผู้ที่ต้องการจะได้รับการศึกษาที่ดีกว่าและสูงกว่า ย้ายถิ่นไปยังบริเวณที่มีสถานศึกษาชั้นสูง หรือสถานศึกษาที่ดีกว่า ภูมิลาเนาเดิมของตน¹ จากการศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพทางการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมของนักเรียนต่างจังหวัดที่เรียนอยู่ในกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2513

1

Visid Prachuabmoh, "Rural-Urban Migration in Thailand,"

Paper presented at the Southeast Asian Social Science Association,
Second Academic Conference on Social Science Research for Urban
Development in Southeast Asia, Bangkok, Thailand, 18-23 December
1972, p. 26.

สู่กรุงเทพมหานครอยู่เสมอ เป็นเหตุให้อัตราเพิ่มของประชากรเมืองในเขตกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในช่วงปี พ.ศ. 2503-2513 เป็นร้อยละ 5.1¹ ซึ่งเป็นการเพิ่มตามธรรมชาติเพียงร้อยละ 2.9 เท่านั้น นอกจากนั้นเป็นการเพิ่มโดยการย้ายถิ่นเข้า² ข้อมูลจากการสำมะโนประชากรปี พ.ศ. 2503 แจ้งว่ากว่าหนึ่งในสี่ของคนไทยที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร เกิดในต่างจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดที่อยู่ในภาคกลาง กล่าวคือมีประชากรที่ย้ายถิ่นมาจากภาคกลางมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 69.7 ของผู้ย้ายถิ่นตลอดชีพ และเป็นร้อยละ 59.9 ของผู้ย้ายถิ่น 5 ปี³ และพบว่าในปี พ.ศ. 2513 อัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นจากภาคกลางลดลงเล็กน้อยคิดเป็นร้อยละ 62.9 ของผู้ย้ายถิ่นตลอดชีพ และคิดเป็นร้อยละ 55.6 ของผู้ย้ายถิ่น 5 ปี ที่ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร⁴ และจากรายงานการสำรวจเกี่ยวกับการย้ายถิ่นของประชากรโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2519 พบว่าประชากรในกรุงเทพมหานครมีประมาณร้อยละ 2.0 ย้ายถิ่นมาจากต่างจังหวัดในช่วงเวลา 2 ปี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2516 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2518 ประมาณร้อยละ 41.7 ของประชากรผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้มาจากภาคกลาง และมีผู้ย้ายถิ่นเข้ามาเพื่อ

¹ นิพนธ์ เทพวัลย์, ประชากรศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 203.

² สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, การเติบโตของเขตชุมชนในภาคกรุงเทพมหานคร, หน้า 92.

³ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2503 (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2505), ตารางที่ 5-6, หน้า 15-16.

⁴ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513 (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2515), ตารางที่ 8-9, หน้า 34-35.

ท่าการศึกษาในกรุงเทพมหานครถึงร้อยละ 14.0 หรือ 9,906 คน¹ และการสำรวจ
การย้ายถิ่นของประชากรกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2520 ปรากฏว่าผลการสำรวจ
เกี่ยวกับการย้ายถิ่นในช่วง 2 ปี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2517 จนถึงเดือน
ตุลาคม พ.ศ. 2519 แสดงผลในทำนองเดียวกันว่ามีผู้ย้ายถิ่นเพื่อเข้ามาท่าการศึกษา
ในกรุงเทพมหานครในอัตราส่วนที่ค่อนข้างสูงคิดเป็นร้อยละ 12.6 หรือ 11,610 คน
ของผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครทั้งหมด²

โดยหลักการแล้วนักเรียนผู้ที่ย้ายถิ่นจากต่างจังหวัดเพื่อเข้ามาท่าการศึกษา
ในกรุงเทพมหานครควรมีจำนวนลดลงตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากในระยะเวลา 15 ปี
ที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามส่งเสริมสถาบันการศึกษาในส่วนภูมิภาค ในระดับอุดมศึกษา
ให้เจริญขึ้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยการสร้างมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคขึ้น 3 แห่ง
คือมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในภาคใต้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในภาคเหนือและมหา
วิทยาลัยขอนแก่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ยังได้ท่าการขยายวิทยาเขตออกไปตั้งอยู่ในหลายๆภาคของประเทศคือวิทยาเขตพิษณุโลก
ในภาคเหนือ วิทยาเขตสงขลาในภาคใต้ วิทยาเขตบางแสนในภาคตะวันออก และ
วิทยาเขตมหาสารคามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีวิทยาลัยครูในส่วนภูมิภาคอีก
หลายแห่งซึ่งเปิดท่าการสอนในระดับปริญญาบัณฑิต ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะท่า
การศึกษาถึงปัจจัยอันเป็นมูลเหตุให้นักเรียนและนิสิตนักศึกษาในต่างจังหวัดย้ายถิ่นเพื่อ
เข้ามาท่าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในเขตกรุงเทพมหานครและผลสืบเนื่อง
จากการย้ายถิ่นของนิสิต ว่านิสิตผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้ของประสบปัญหาต่างๆมากน้อยเพียงไร
เมื่อเปรียบเทียบกับนิสิตผู้ไม่ย้ายถิ่นและนิสิตผู้เดินทางประจำวัน

¹ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, การสำรวจการย้ายถิ่นของประชากรกรุงเทพ
มหานคร พ.ศ. 2519 (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2519), หน้า 9.

² สำนักงานสถิติแห่งชาติ, การสำรวจการย้ายถิ่นของประชากรกรุงเทพ
มหานคร พ.ศ. 2520 (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2520), หน้า 9.

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาค้างนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครในปีการศึกษา 2521 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เกี่ยวกับแบบแผนการย้ายถิ่น สาเหตุของการย้ายถิ่น และคุณลักษณะของผู้อพยพ

2. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับผลสืบเนื่องที่เกิดจากการย้ายถิ่นของนิสิตทั้งภาคปกติและภาคสมทบของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในกรุงเทพมหานคร อันได้แก่ ปัญหาต่างๆที่นิสิตผู้อพยพประสบและวิธีการแก้ไข

3. เพื่อทราบเจตคติและโครงการในอนาคตของนิสิตเกี่ยวกับการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และสถานที่ที่นิสิตจะไปประกอบอาชีพ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ตลอดจนเจตคติที่นิสิตผู้อพยพมีต่อเพื่อนนิสิตที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และเพื่อนที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงโครงสร้างและคุณลักษณะทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในเขตกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2521 ทั้งนิสิตภาคปกติและนิสิตภาคสมทบ

2. ทำให้ทราบจำนวนของนิสิตผู้ไม่ย้ายถิ่น นิสิตผู้อพยพและนิสิตผู้เดินทางประจำวันที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในเขตกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2521 ทั้งนิสิตภาคปกติและนิสิตภาคสมทบ

3. ทำให้ทราบถึงปัญหาต่างๆซึ่งนิสิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในเขตกรุงเทพมหานครต้องประสบ เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการเรียนปัญหาค่านที่อยู่อาศัย ปัญหาด้านสังคม และปัญหาอื่นๆ พร้อมทั้งวิธีแก้ไข เพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือนิสิตเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

4. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในระดับอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาระบบนิสิตและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยต่างๆ ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในสมัยปัจจุบัน

5. ทำให้ทราบเกี่ยวกับโครงการในอนาคตและเจตคติของนิสิต เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และสถานที่ซึ่งนิสิตจะไปประกอบอาชีพ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว

6. ทำให้ทราบถึงสาเหตุของการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนิสิต ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในเขตกรุงเทพมหานครในปีการศึกษา 2521 อย่างแท้จริง

7. ทำให้ทราบถึงประวัติและแบบแผนในการย้ายถิ่นของนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในเขตกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2521

8. เพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของประชากรในประเทศไทยในทิวาว่างยิ่งขึ้น

9. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบและวิจัยเรื่องอื่นในโอกาสต่อไป

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาและผลสืบเนื่องจากการย้ายถิ่นของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในกรุงเทพมหานครครั้งนี้ ได้แบ่งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนการย้ายถิ่น ส่วนที่ 2 เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่น และส่วนที่ 3 เป็นผลงานวิจัยซึ่งเกี่ยวข้องกับผลสืบเนื่องจากการย้ายถิ่นของนิสิตซึ่งผู้ศึกษาจะไ้ทำการพิจารณาโดยละเอียดดังต่อไปนี้

4.1. แบบแผนการย้ายถิ่น

ทฤษฎีการย้ายถิ่นของ

Ravenstein

ได้กล่าวไว้โดยสรุปว่า

"ปริมาณการย้ายถิ่นแปรผันในเชิงภูมิภาคกับระยะทาง" นั่นคือบุคคลจะย้ายถิ่นในระยะทางไกลๆมากกว่าระยะทางใกล้ๆ¹ ซึ่งมีนักวิจัยหลายท่านได้ทำการพิสูจน์สมมติฐานนี้ในหลายประเทศ พบว่าสามารถนำทฤษฎีนี้ไปใช้ได้กับการย้ายถิ่นโดยทั่วไป ในกรณีของประเทศไทยนั้น อคุลย์ วิเชียรเจริญ ได้ทำการพิสูจน์ทฤษฎีนี้โดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับการย้ายถิ่นระหว่างปี พ.ศ. 2491-2497 พบว่าประชากรที่ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครถึงร้อยละ 90.0 เป็นผู้ที่ย้ายถิ่นมาจากภาคกลาง เนื่องจากภาคกลางเป็นภาคที่มีระยะทางไกลกรุงเทพมหานครมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ² จากการศึกษาของ Sidney Goldstein พบว่าประชากรผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง เช่นเดียวกัน³ จากข้อมูลการสำมะโนประชากรปี พ.ศ. 2503 ก็พบแบบแผนในทำนองเดียวกันว่าประชากรผู้ย้ายถิ่นมาจากภาคกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.6 ของผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด⁴ และผลจากการสำมะโนประชากร ในปี พ.ศ. 2513 พบในทำนองเดียวกันว่าประชากรผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มาจากภาคกลางคิดเป็นอัตราส่วนสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.9 ของผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด⁵ และจากรายงาน

1 Donald J. Bogue, Principle of Demography (New York : John Willey and Sons, 1958) : 755-756.

2 อคุลย์ วิเชียรเจริญ, "การย้ายถิ่นของประชากรในประเทศไทย," วารสารวิจัยประชากรศาสตร์ 1 (ตุลาคม 2513) : 31.

3 Sidney Goldstein, Interrelations between Migration and Fertility in Population Redistribution in Thailand (Bangkok : Institute of Population Studies, Chulalongkorn University, 1971) : Research Report No. 5, p. 20.

4 สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2503, ตารางที่ 6, หน้า 15-16.

5 สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513, ตารางที่ 9, หน้า 34-35.

ผลการสำรวจการย้ายถิ่นของประชากรกรุงเทพมหานคร โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2519 พบว่าประชากรที่ย้ายถิ่นจากต่างจังหวัดเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ในระหว่างปี พ.ศ. 2516-2518 นั้น ย้ายถิ่นมาจากภาคกลางมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 41.7 ของประชากรผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด¹ จากการศึกษาของสุวัลลีย์ เปี่ยมปิติ พบว่าประชากรที่ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครในระหว่างปี พ.ศ. 2508-2513 นั้น ย้ายถิ่นมาจากภาคกลางมีอัตราส่วนสูงที่สุดเช่นเดียวกันและพบว่าจังหวัดที่มีประชากรย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครมากที่สุดคือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดนครปฐม² จากการศึกษาถึงสาเหตุของการย้ายถิ่นของนักเรียนต่างจังหวัดซึ่งย้ายถิ่นเข้ามาเรียนอยู่ในกรุงเทพมหานครไม่เกิน 300 กิโลเมตร³ และจากการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครูในเขตกรุงเทพมหานคร โดย วิสาช วิฑูรศรีสานต์ พบในทำนองเดียวกันว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 43.9 ของนักศึกษานักเรียนย้ายถิ่นทั้งหมด⁴

¹ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, การสำรวจการย้ายถิ่น พ.ศ. 2519, หน้า 9.

² สุวัลลีย์ เปี่ยมปิติ, "การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการย้ายถิ่นที่มีอยู่ในประเทศไทย พ.ศ. 2503-2513" วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์ 16 (กรกฎาคม 2519) : 396.

³ ไพบูลย์ สร้อยสุวรรณ, "การศึกษาสาเหตุการเคลื่อนย้ายของนักเรียนจากต่างจังหวัดที่เข้ามาศึกษาต่อในระดับ ม.ศ. 4 สายสามัญของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์จังหวัดพระนคร ปีการศึกษา 2512" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2513), หน้า 37.

⁴ วิสาช วิฑูรศรีสานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สาขาวิชาประชากรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 29.

นอกจากนี้ผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความถี่ของการย้ายถิ่นโดย Sidney Goldstein, Visid Prachuabmoh และ Alice Goldstein พบว่ากรุงเทพมหานครมีปัจจัยดึงดูดให้ประชากรย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิมของตนเข้าสู่กรุงเทพมหานครโดยที่ยังมีเคยย้ายถิ่นไปอยู่ที่อื่นใดมาก่อนมีอัตราส่วนที่ค่อนข้างสูง¹ และจากการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครโดย วิสาข์ วิฑูรีสถานต์ พบว่ามีนักศึกษาถึงร้อยละ 76.2 ของนักศึกษาย้ายถิ่นทั้งหมดไม่เคยย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิมของตนไปอยู่ที่อื่นใดมาก่อนที่จะย้ายเข้ามาอยู่ที่กรุงเทพมหานคร มีนักศึกษาที่เคยย้ายถิ่น 1 ครั้งก่อนย้ายเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครร้อยละ 15.2 ผู้ที่เคยย้ายถิ่น 2 ครั้ง และ 3 ครั้งขึ้นไปร้อยละ 5.5 และ 1.1 โดยลำดับ²

4.2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการย้ายถิ่น

จากการศึกษาเอกสาร วิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของประชากรทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่าการที่ประชากรในภูมิภาคต่าง ๆ ย้ายถิ่นนั้นไม่ได้อาศัยอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ เช่น อายุ เพศ สถานภาพสมรส ขนาดของครัวเรือนครัว ปัจจัยส่วนตัว ความประสงค์ของบิดามารดาหรืออุปการะ อาชีพของบิดามารดาหรืออุปการะ รายได้ สถานศึกษา และระดับการศึกษาของบิดามารดาหรืออุปการะ เป็นต้น ซึ่งจะได้นำมาพิจารณาความสำคัญดังนี้

1

Sidney Goldstein, Visid Prachuabmoh and Alice Goldstein, Urban-Rural Migration Differential in Thailand, Revised Edition (Bangkok : Institute of Population Studies, Chulalongkorn University, Research Report No. 12, p. 19.

2

วิสาข์ วิฑูรีสถานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษา...", หน้า 34.

4.2.1. อายุ

จากการศึกษาเกี่ยวกับอายุของผู้ย้ายถิ่นในประเทศต่าง ๆ นั้นพบว่า ประชากรในกลุ่มอายุ 20-34 ปี มีอัตราการย้ายถิ่นสูงกว่าประชากรในกลุ่มอื่นๆ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาในระหว่างปี ค.ศ. 1964-1965 ประชากรในกลุ่มอายุ 20-29 ปี มีอัตราการย้ายถิ่นสูงที่สุด ผลจากการสำมะโนประชากรในประเทศญี่ปุ่น ในปี ค.ศ. 1960 พบว่า 2 ใน 3 ของผู้ย้ายถิ่นข้ามเขตการปกครองซึ่งเทียบเท่าอำเภอ (Prefecture) ในระยะ 1 ปี ก่อนการสำมะโนประชากรในปีดังกล่าว อยู่ในช่วงอายุ 15-29 ปี การศึกษาในประเทศอินเดีย พบว่าประมาณร้อยละ 43 ของผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่บอมเบย์ระหว่างช่วงสำมะโนประชากรปี ค.ศ. 1951-1961 อยู่ในช่วงอายุ 20-35 ปี ในประเทศกานา พบว่าผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองสูงสุดสำหรับเพศชายและเพศหญิงในช่วงอายุ 20-29 ปี และ 15-29 ปี โดยลำดับ¹ สำหรับการศึกษาในประเทศไทยโดย Meinkoth พบว่าประมาณร้อยละ 75 ของประชากรชายจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2500 อยู่ในช่วงอายุ 20-29 ปี² และผลการวิจัยจากโครงการต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและประชากรของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2512 โดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าในเขตชนบทนั้นประชากรผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 20-30 ปี กรมแรงงานไครรายงานเกี่ยวกับอายุของผู้ย้ายถิ่นกว่า 1 ใน 3 ของผู้

¹ นิพนธ์ เทพวัลย์, ประชากรศาสตร์, หน้า 242.

² Marian R. Meinkoth, "Migration in Thailand with Particular Reference to the Northeast," Economic Business Bulletin (1962), p. 11.

³ Goldstein, Prachuabmoh and Goldstein, Urban-Rural Migration Differentials in Thailand, p. 26.

ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ.2508 มีอายุต่ำกว่า 20 ปี¹ จากการศึกษาเกี่ยวกับการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครโดย Sternstein พบว่าประชากรผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร เป็นประชากรในวัยหนุ่มสาวมีอายุระหว่าง 15-30 ปี² จากการสำรวจการย้ายถิ่นของประชากรกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ.2518 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าร้อยละ 41 ของผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครในช่วง 2 ปี ก่อนการสำรวจอยู่ในกลุ่มอายุ 10-19 ปี และในปี พ.ศ. 2519 พบว่าร้อยละ 37 ของผู้ย้ายถิ่นในช่วง 2 ปี ก่อนการสำรวจอยู่ในกลุ่มอายุ 20-29 ปี จากการศึกษาเกี่ยวกับการย้ายถิ่นของนักเรียนฝึกหัดครูในภาคเหนือโดย เต็มศักดิ์ สุวรรณประเทศ ปรากฏว่าร้อยละ 68 ของนักศึกษาผู้ย้ายถิ่นมีอายุระหว่าง 17-20 ปี และจากการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร เพื่อการศึกษาโดย

¹ กรมแรงงาน, "การศึกษาข้อเท็จจริงเรื่องการอพยพของพลเมืองในประเทศไทย," เอกสารทางวิชาการ หมายเลข 7 (พระนคร : กรมแรงงาน, 2508), หน้า 30-31.

² Larry Sternstein, Greater Bangkok Metropolitan Area Migration and Research for Planning : A Remark (Bangkok : Municipality of Bangkok, Office of the Municipal Advisor, 1969), p. 132.

³ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, การสำรวจการย้ายถิ่น พ.ศ. 2518, หน้า 22.

⁴ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, การสำรวจการย้ายถิ่น พ.ศ. 2519, หน้า 22.

⁵ เต็มศักดิ์ สุวรรณประเทศ, "การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักเรียนฝึกหัดครูในภาคเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 98.

วิสาข วิฑูรสถานต์ พบในทำนองเดียวกันว่านักศึกษาผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 18-20 ปี¹

4.2.2. เพศ

จากการศึกษาเกี่ยวกับเพศของผู้ย้ายถิ่นในประเทศโคลัมเบียโดยพบว่า การย้ายถิ่นจากชนบทหนึ่งไปสู่อีกชนบทหนึ่งนั้นผู้ย้ายถิ่นมักจะเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนการย้ายถิ่นจากเขตชนบทเข้าสู่เขตเมืองผู้ย้ายถิ่นมักจะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย² การศึกษาเรื่องเดียวกันนี้ในประเทศแคนาดา ในช่วงปี ค.ศ. 1901-1961 ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันระหว่างเพศของผู้ย้ายถิ่นนั้นมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระยะทางของการย้ายถิ่น ส่วนประเทศในกลุ่มลาตินอเมริกา ปรากฏว่าการย้ายถิ่นจากชนบทสู่เขตเมืองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย จากการศึกษาค้นคว้าเดียวกันนี้ในประเทศอินเดีย พบว่าผู้ย้ายถิ่นจากชนบทไปยังเขตเมืองมักจะเป็นชายมากกว่าหญิง³ สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ในประเทศไทยนั้นข้อมูลจากการสำมะโนประชากรในปี พ.ศ. 2503 พบว่าโดยส่วนรวมแล้วผู้ย้ายถิ่นเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายภาค ก็ปรากฏในทำนองเดียวกันว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นชายมากกว่าหญิง ทั้งนี้ยกเว้นผู้ย้ายถิ่นภาคเหนือ⁴ และผล

¹ วิสาข วิฑูรสถานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครู...", หน้า 26.

² P.T. Schultz, Internal Migration : A Quantitative Study of Rural-Urban Migration in Colombia (The RAND. Cooperation Santa Manica California, October, 1969), pp. 7-8.

³ นิพนธ์ เทพวัลย์, ประชากรศาสตร์, หน้า 242.

⁴ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2503, ตารางที่ 9, หน้า 15-16.

การสำมะโนประชากรในปี พ.ศ. 2513 พบแบบแผนในทำนองเดียวกัน¹ จากการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักเรียนฝึกหัดครูในภาคเหนือโดยเคิมศักดิ์ สุวรรณประเทศ พบว่านักเรียนผู้ย้ายถิ่นเข้าไปศึกษาที่วิทยาลัยครูในภาคเหนือ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายคิดเป็นร้อยละ 54.7 และร้อยละ 45.3 โดยลำดับ² และจากการศึกษาของวิสาข์ วิฑูรวิธานต์ พบแบบแผนในทำนองเดียวกันว่าผู้ซึ่งย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาที่วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อาจจะเป็นเนื่องจากนักศึกษาหญิงนิยมเรียนวิชาครูมากกว่านักศึกษาชาย³

4.2.3. สถานภาพสมรส

จากการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้โดย International Labour Office พบว่าประชากรที่เป็นโสดมีอัตราส่วนของการย้ายถิ่นสูงกว่าประชากรซึ่งสมรสแล้ว⁴ และจากรายงานการสำรวจการย้ายถิ่นของประชากรกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2518 ก็พบในทำนองเดียวกันว่าผู้ย้ายถิ่นในช่วง 2 ปี ก่อนการสำรวจนั้นมีอัตราส่วนของผู้ที่เป็นโสดสูงกว่าผู้ที่สมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 69.6 และ 30.4 โดยลำดับ⁵ แต่จากการศึกษาของ Meinkoth พบว่าประชากรที่ย้ายถิ่นจากภาค

¹ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513, ตารางที่ 9, หน้า 34-35.

² เคิมศักดิ์ สุวรรณประเทศ, "การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา...", หน้า 21.

³ วิสาข์ วิฑูรวิธานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครู...", หน้า 25.

⁴ International Labour Office, Report to the Government of Thailand on Internal Migration (Geneva : International Labour Office, 1965), p. 139.

⁵ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, การสำรวจการย้ายถิ่น พ.ศ. 2518, หน้า 22.

ตะวันออกเฉียงเหนือเข้าสู่กรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2500 นั้นมีอัตราส่วนของผู้ที่สมรสแล้วสูงกว่าผู้ซึ่งยังเป็นโสด กล่าวคือมีผู้ที่สมรสแล้วร้อยละ 62 ของผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด¹ และจากการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นของนักเรียนฝึกหัดครูในภาคเหนือ พบแบบแผนในทำนองเดียวกันว่านักศึกษาผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นโสด²

4.2.4. ขนาดของครอบครัว

จากการศึกษาวิจัยของ เพ็ญพร ชีระสวัสดิ์ พบว่าหัวหน้าของครัวเรือนที่มีสมาชิก 7-8 คนมีความต้องการการย้ายถิ่นสูงที่สุด ในขณะที่หัวหน้าของครัวเรือนที่มีสมาชิก 1-2 คน มีความต้องการการย้ายถิ่นน้อยที่สุด³ จากการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักเรียนฝึกหัดครูในภาคเหนือ ปรากฏว่ามีอัตราส่วนของนักเรียนที่มารคามีบุตร เกิดรอกโดยเฉลี่ย 7 คนขึ้นไปสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.8 ของนักเรียนทั้งหมด และพบว่านักเรียนผู้ย้ายถิ่นมีมารคามีบุตรเกิดรอก โดยเฉลี่ยมากกว่านักเรียนผู้ไม่ย้ายถิ่น 5.7 คนต่อ 5.5 คน ในวิทยาลัยครูเชียงใหม่และ 5.4 คน ต่อ 5.1 คน ในวิทยาลัยครูพิษณุโลก⁴

4.2.5. ความมุ่งหวังส่วนตัว

ความสนใจและความต้องการส่วนตัวของนักเรียน นิสิต และนักศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับ การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาเป็นอย่างมาก จากการศึกษาถึง

¹ Marrian R. Meinkoth, "Migration in Thailand...", p. 11.

² เติมศักดิ์ สุวรรณประเทศ, "การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา...", หน้า 48-52.

³ เพ็ญพร ชีระสวัสดิ์, "ปัจจัยอันเป็นมูลเหตุของการย้ายถิ่นของประชากรในชนบทของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า 44-45.

⁴ เติมศักดิ์ สุวรรณประเทศ, "การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา...", หน้า 48-52.

ปัญหาของนักเรียนจากต่างจังหวัดที่ศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร โดย วิเชิต ฅาสุช พบว่านักเรียนเหล่านี้เข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นความต้องการของตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.8 ของนักเรียนผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด¹ จากการศึกษาของวิทยา รัตนวิจิตร พบว่าสาเหตุสำคัญเป็นอันดับแรกที่ทำให้นักเรียนต่างจังหวัดตัดสินใจเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพมหานคร ถึงแม้ว่าในต่างจังหวัดซึ่งเป็นภูมิลำเนาเดิมของตนจะมีสถานศึกษาในระดับเดียวกันนั้น ก็เนื่องจากการที่โรงเรียนในกรุงเทพมหานครมีการสอนที่มีชื่อเสียงและมีโรงเรียนให้เลือกเป็นจำนวนมาก และอันดับรองลงมาคือต้องการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆในเมืองหลวง² และจากการศึกษาของวิสาช วิฑูรีสานต์ พบว่านักศึกษาวิชาครูส่วนใหญ่ย้ายเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากต้องการความรู้ที่ดีกว่าโรงเรียนที่อยู่ในต่างจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 23.4 และร้อยละ 12.9 ของนักศึกษาย้ายถิ่นทั้งหมดโดยลำดับ³ และจากการศึกษาของ Apichart Chamratrittirong พบว่าปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ประชากรในวัยหนุ่มสาวย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาในกรุงเทพมหานคร ก็เพื่อการศึกษาที่สูงกว่าและดีกว่าการศึกษาในภูมิลำเนาเดิมของตน⁴

¹ วิเชิต ฅาสุช, "การศึกษาปัญหานักเรียนต่างจังหวัดที่เข้ามาศึกษาต่อในจังหวัดพระนคร-ธนบุรีในระดับอาชีวศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 39.

² วิทยา รัตนวิจิตร, "สถานภาพทางการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม ของนักเรียน...", หน้า 72.

³ วิสาช วิฑูรีสานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครู...", หน้า 48.

⁴ Apichart Chamratrittirong, "Migration to Greater Bangkok 1960" (Unpublished M.A. Thesis, Brown University, 1973), p. 85.

4.2.6. ความประสงค์ของผู้ปกครอง

การศึกษาเกี่ยวกับเหตุผลในการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา ปรากฏว่าความประสงค์ของบิดามารดาเกี่ยวกับการศึกษาต่อในกรุงเทพมหานคร ของบุตรมีความสำคัญเป็นอันดับรองจากการตัดสินใจของผู้เป็นบุตร¹ จากการศึกษาของวิสาข์ วิฑูรีสานต์ พบว่านักศึกษาย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร อันเนื่องจากเป็นความประสงค์ของบิดามารดาหรือผู้ปกครองคิดเป็นร้อยละ 34.3 และ 30.9 ของนักศึกษาภาคปกติและนักศึกษาภาคนอกเวลาตามลำดับ² จากการศึกษาเรื่องเดียวกันนี้โดย วิเชก ณาสุช พบว่าร้อยละ 19.8 ของนักเรียนต่างจังหวัดที่ย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นความประสงค์ของบิดาและมารดาหรือผู้ปกครองนับเป็นอันดับรองจากความต้องการของตัวนักเรียนเอง³

4.2.7. รายได้

จากการศึกษาเกี่ยวกับรายได้ของนักศึกษาย้ายถิ่นเข้ามาเพื่อศึกษาต่อในกรุงเทพมหานคร โดย วิสาข์ วิฑูรีสานต์ พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับความอุปการะทางด้านการเงินจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองประมาณร้อยละ 86.8 ของนักศึกษาทั้งหมด⁴ และมีนักศึกษาซึ่งมีรายได้เป็นของตนเองเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

¹ ระพีพรรณ วงศ์กาฬสินธุ์, "การสำรวจความต้องการในการศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสกลนครปีการศึกษา 2510" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511), หน้า 54.

² วิสาข์ วิฑูรีสานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครู...", หน้า 46.

³ วิเชก ณาสุช, "การศึกษาปัญหา นักเรียนต่างจังหวัด...", หน้า 39.

⁴ วิสาข์ วิฑูรีสานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครู...", หน้า 55-58.

ปรากฏว่านักศึกษาแต่ละคนได้รับเงินค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยประมาณ 491 บาทต่อเดือน นักศึกษามัธยมศึกษาชั้นต้นมักจะได้รับความอุปการะด้วยจำนวนเงินที่มากกว่านักศึกษามัธยมศึกษาชั้นต้นคิดเป็นสัดส่วน 556 บาท และ 359 บาทต่อเดือนตามลำดับ นักศึกษาส่วนใหญ่มีรายได้นอกจากนี้เพียงพอกับรายจ่ายทั้งนักศึกษามัธยมศึกษาชั้นต้นและมัธยมศึกษาชั้นต้น กล่าวคือนักศึกษามัธยมศึกษาชั้นต้นมีอัตราส่วนของผู้ที่ประสบปัญหาเงินไม่พอใช้สูงกว่านักศึกษามัธยมศึกษาชั้นต้น คิดเป็นร้อยละ 53.2 และ 50.7 โดยลำดับ¹ และจากการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักเรียนฝึกหัดครูในภาคเหนือโดย เคิมศักดิ์ สุวรรณประเทศ ปรากฏว่านักศึกษามัธยมศึกษาชั้นต้นส่วนใหญ่มีรายได้ออกจากการอุปการะหรือรายได้ออกของตนเอง สูงกว่านักศึกษามัธยมศึกษาชั้นต้นทั้งสองเพศ นักศึกษามัธยมศึกษาชั้นต้นมีปัญหาเงินไม่พอใช้มีอัตราส่วนที่สูงกว่านักศึกษามัธยมศึกษาชั้นต้น และพบว่าบิกามารคาของนักศึกษามัธยมศึกษาชั้นต้นมีรายได้ออก โดยเฉลี่ยสูงกว่าบิกามารคาของนักศึกษามัธยมศึกษาชั้นต้นทั้งชายและหญิง²

4.2.8. การศึกษา

จากผลการศึกษาวิจัยก่อนๆ พบว่าในสมัยปัจจุบันนี้การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญ เป็นอันดับรองจากปัจจัยทางค่านิยมหรือจิตที่ ทำให้ประชากรย้ายถิ่น หลักที่พบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการย้ายถิ่นในประเทศที่กำลังพัฒนาคือ การย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เขตเมืองจะมีระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยสูงกว่าคนในชนบทเดิมที่ยังไม่ได้อพยพย้ายถิ่น แต่ระดับการศึกษาจะต่ำกว่าคนในเขตเมืองที่เขาเข้าไปอยู่ใหม่ เช่น ย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองบอมเบย์และเมืองกัลกัตตาในประเทศอินเดีย ผู้ซึ่งย้ายเข้าเมืองชัตตือโกในประเทศชิลี³ และจากการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ในประเทศ

¹ วิสาข์ วิฑูรวิธานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครู...", หน้า 55-58.

² เคิมศักดิ์ สุวรรณประเทศ, "การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา...", หน้า 57-59.

³ นิพนธ์ เทพวัลย์, ประชากรศาสตร์, หน้า 243.

แคนาดา พบว่าผู้ย้ายถิ่นในช่วงปี ค.ศ. 1956-1961 มีระดับการศึกษาสูงกว่าผู้ที่ไม่
 โดยย้ายถิ่นทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท¹ จากการศึกษาของ Visid Prachuabmoh
 พบว่าการกระจายการศึกษาที่ไม่ใกล้เคียงกันของประเทศทำให้ผู้ที่ต้องการได้รับการ
 ศึกษาที่ศึกษาและสูงกว่า ย้ายถิ่นไปยังบริเวณที่มีสถานศึกษาสูงกว่า หรือศึกษาที่เดิม
 ของตน² เช่น เกี่ยวกับการศึกษาของวิทยา รัตนวิจิตร ซึ่งพบว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้
 เรียนต่างจังหวัดย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาในกรุงเทพมหานครนั้น ก็คือการที่โรงเรียนใน
 กรุงเทพมหานครมีคุณภาพดีกว่าโรงเรียนในต่างจังหวัด³ จากการศึกษาเรื่องเดียวกัน
 นี้โดย Johnson พบในทำนองเดียวกันว่าการกระจายการศึกษาที่ไม่ใกล้เคียงกันของ
 ประเทศทำให้ประชากรย้ายถิ่นไปยังบริเวณที่มีการศึกษาสูงกว่าและศึกษา⁴ รายงาน
 ของกรมแรงงาน แจงว่าในแต่ละปีเด็กหนุ่มสาวเป็นจำนวนมากย้ายถิ่นจากภูมิลำเนา
 เดิมของตนไปยังอำเภอหรือจังหวัดหรือมีเดนนั่นก็กรุงเทพมหานคร เพื่อการศึกษาที่สูง
 ขึ้นไปแม้จะปรากฏว่าในบางจังหวัดมีการสอนในระดับอุดมศึกษาแล้วก็ตาม ถ้ามีฐานะ
 ทางเศรษฐกิจอำนวยแล้ว บิดามารดาหรือผู้ปกครองมักจะนิยมส่งบุตรหลานของตนไป
 ศึกษาต่อในกรุงเทพมหานคร เพราะยังมีความเชื่อว่ามาตรฐานการศึกษาในกรุงเทพ
 มหานครสูงกว่าในต่างจังหวัด⁵ จากการศึกษาของเคิมศักดิ์ สุวรรณประเทศ พบว่า

¹ นิพนธ์ เทพวัลย์, ประชากรศาสตร์, หน้า 243.

² Prachuabmoh, "Rural-Urban Migration in Thailand," p. 26.

³ วิทยา รัตนวิจิตร, "สถานภาพทางการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม ของ
 นักเรียนต่างจังหวัด...", หน้า 72

⁴ Harry G. Johnson, "Economic Aspects of Brain Drain," Condensed
 from "An Internationalist Model" The Brain Drain, Walter Adam (ed.),
 (New York : The Macmillan Company, 1968), p. 47.

⁵ กรมแรงงาน, "การศึกษาขอเท็จจริงเรื่องการอพยพของพลเมืองใน
 ประเทศไทย," หน้า 60-61.

ร้อยละ 57.6 ของผู้ย้ายถิ่นที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูในภาคเหนือ ย้ายถิ่นเข้าไปศึกษาในภาคเหนือเนื่องจากภูมิลาเนาเดิมของตนไม่มีสถานศึกษาให้เข้ารับการศึกษา¹ และจากการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครโดย วิสาข์ วิฑูรวิธานต์ พบว่านักศึกษาผู้ย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพมหานครด้วยสาเหตุครึ่งโลกกล่าวนี้ คิดเป็นร้อยละ 21.9 และ 22.4 ของนักศึกษาผู้ย้ายถิ่นทั้งในภาคปกติและในภาคนอกเวลาโดยลำดับ²

4.3. ผลสืบเนื่องจากการย้ายถิ่น

การย้ายถิ่นก่อให้เกิดผลสืบเนื่องหลายประการทั้งกับผู้ย้ายถิ่นเองและกับสถานที่ที่มีการย้ายถิ่นเกิดขึ้น การศึกษาค้นคว้าที่มุ่งที่จะทำการศึกษาเฉพาะผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นกับตัวผู้ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาเท่านั้น อันได้แก่ ผลสืบเนื่องด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียน ด้านที่อยู่อาศัยและด้านสังคม เป็นต้น ซึ่งผู้ศึกษาจะได้นำมาพิจารณาผลสืบเนื่องต่างๆในรูปปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ย้ายถิ่นดังต่อไปนี้

4.3.1. ผลสืบเนื่องด้านเศรษฐกิจ

โดยส่วนรวมแล้วการย้ายถิ่นจากเขตชนบทเข้าสู่เขตเมืองจะยังผลดีให้แก่ผู้ย้ายถิ่น เนื่องจากผู้ย้ายถิ่นมีโอกาสขยายมาตรฐานในการดำรงชีวิตของตนให้สูงขึ้น และมีโอกาสในเชิงเศรษฐกิจสูงขึ้น ผลการวิจัยต่างๆซึ่งได้เปรียบเทียบผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองกับผู้ไม่ย้ายถิ่นที่ยังคงอาศัยอยู่ในชนบท พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วผู้ย้ายถิ่นมีมาตรฐานการดำรงชีวิตสูงกว่ามาก แต่ในขณะเดียวกันผู้ย้ายถิ่นจากเขตชนบทของเผชิญกับปัญหาต่างๆ ในท้องถิ่นใหม่ที่ตนเข้าไปอาศัยอยู่ด้วย

¹ เคมศักดิ์ สุวรรณประเทศ, "การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา...", หน้า 35.

² วิสาข์ วิฑูรวิธานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครู...", หน้า 48.

เมื่อเปรียบเทียบกับชาวเมืองไคยกว่าเน็คแล้วพบว่าผู้ย้ายถิ่นมีความชำนาญและคุณภาพทางการศึกษาค่อนข้างดีกว่าผู้ที่อยู่เดิมในท้องถิ่นใหม่ และถึงแม้ว่าจะมีการศึกษาหรือสถานภาพเชิงเศรษฐกิจในระดับเดียวกันก็ตาม ผู้ย้ายถิ่นจากเขตชนบทก็ต้องใช้เวลานานจึงจะปรับตัวเพื่อที่จะเชยิบฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตน ให้สูงขึ้นทัดเทียมกับชาวเมืองไค¹ จากการศึกษาเรื่องเดียวกันนี้โดยวิสาข์ วิฑูรร์सानต์ พบว่านักศึกษาผู้ย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครประสบปัญหาความเศรษฐกิจไม่แตกต่างจากนักศึกษาผู้ไม่ย้ายถิ่นมากนัก กล่าวคือทั้งนักศึกษาผู้ย้ายถิ่นและผู้ไม่ย้ายถิ่นต้องประสบปัญหาเงินไม่พอใช้มีสัดส่วนใกล้เคียงกันคิดเป็นร้อยละ 45.5 และ 51.2 โดยลำดับ² จากการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคเหนือ โดยเคิมศักดิ์ สุวรรณประเทศ พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอในการใช้จ่ายคิดเป็นร้อยละ 68.2 ของนักศึกษาทั้งหมด นักศึกษาที่มีปัญหาเงินไม่พอใช้มีเพียงส่วนน้อยคิดเป็นร้อยละ 31.8 ปรากฏว่าในวิทยาลัยครูเชียงใหม่ที่นักศึกษาผู้ไม่ย้ายถิ่นมีอัตราส่วนของผู้ประสบปัญหาเงินไม่พอใช้สูงกว่านักศึกษาผู้ย้ายถิ่นทั้งชายและหญิง คิดเป็นร้อยละ 36.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 32.3 และร้อยละ 30.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 25.2 โดยลำดับ และในวิทยาลัยครูพิษณุโลก พบว่านักศึกษาผู้ย้ายถิ่นเพศชายมีผู้ประสบปัญหาความเศรษฐกิจมากกว่าผู้ไม่ย้ายถิ่นคิดเป็นร้อยละ 42.9 และ 35.9 แต่นักศึกษาเพศหญิงผู้ย้ายถิ่นมีปัญหาในสถานเศรษฐกิจน้อยกว่าผู้ไม่ย้ายถิ่น คิดเป็นร้อยละ 27.2 และ 28.0 โดยลำดับ³ สำหรับการแก้ไขปัญหานี้ ปรากฏว่ามีความแตกต่าง

¹ Penporn Tirasawat, "Urbanization and Migrant Adjustment in Thailand" (Unpublished Ph. D. Thesis, Brown University, 1977), pp. 136-154.

² วิสาข์ วิฑูรร์सानต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครู...", หน้า 72.

³ เคิมศักดิ์ สุวรรณประเทศ, "การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา...", หน้า 102-103.

กันระหว่างนักศึกษาดูย้ายดินและนักศึกษาดูไม่ย้ายดิน กล่าวคือนักศึกษาดูย้ายดินมักจะแก้ปัญหาโดยการขอยืมจากเพื่อนหรือญาติพี่น้องคิดเป็นร้อยละ 29.5 และ 27.8 โดยลำดับ ส่วนนักศึกษาดูไม่ย้ายดินมักจะแก้ปัญหาโดยการขอเงินเพิ่มจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองมีอัตราส่วนสูงที่สุด¹

4.3.2. ผลสืบเนื่องด้านการเรียน

จากการศึกษาของเคิมศักดิ์ สุวรรณประเทศ ปรากฏว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาทางการเรียนในอันคัมรองจากปัญหาคานเครฆรุกิจ² และจากการศึกษาของวิสาข์ วิฑูรืรศานต์ พบว่านักศึกษาดูย้ายดินทั้งชายและหญิงต้องประสบปัญหานี้ประมาณร้อยละ 21.7 และ 12.1 โดยลำดับ ส่วนนักศึกษาดูไม่ย้ายดินนั้นนักศึกษาชายและหญิงประสบปัญหานี้ร้อยละ 22.5 และ 24.6 โดยลำดับ และพบว่านักศึกษาดูย้ายดินและนักศึกษาดูไม่ย้ายดินมีวิธีแก้ไขปัญหาคานการเรียนแตกต่างกัน กล่าวคือนักศึกษาดูย้ายดินแก้ไขปัญหาคานการเรียนโดยการปรึกษาเพื่อนมีอัตราส่วนสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.9 อันคัมรองลงมาคือการปรึกษาญาติพี่น้องที่นักศึกษาอาศัยอยู่ควยและปรึกษาอาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 23.0 และ 14.3 โดยลำดับ ส่วนนักศึกษาดูไม่ย้ายดินนั้นแก้ไขปัญหาคานการเรียนโดยการปรึกษาคานการมีอัตราส่วนสูงที่สุดถึงร้อยละ 44.5 ของนักศึกษาดูไม่ย้ายดินทั้งหมด อันคัมรองลงมาคือการปรึกษาเพื่อนและอาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 14.3 และ 10.6 โดยลำดับ³

¹ เคิมศักดิ์ สุวรรณประเทศ, "การย้ายดินเพื่อการศึกษา...", หน้า 102-103

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 104.

³ วิสาข์ วิฑูรืรศานต์, "การย้ายดินของนักศึกษาวิทยาลัยครู...", หน้า 103.

4.3.3. ผลสืบเนื่องกานที่อยู่อาศัย

จากการศึกษาผลงานวิจัยก่อนๆที่เกี่ยวกับปัญหาซึ่งผู้ย้ายถิ่นประสบ ปรากฏว่าปัญหาที่ผู้ย้ายถิ่นประสบรองจากปัญหาคานเศรษฐกิจนั้น คือปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะผู้ซึ่งย้ายถิ่นจากต่างจังหวัดเข้ามาอาศัยอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยเป็นอย่างมาก ข้อมูลจากการสำรวจเพื่อหาขนาดของประชากรที่อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม ของกรุงเทพมหานครในระหว่างปี พ.ศ. 2501-2503 ครั้งหนึ่ง และในปี พ.ศ. 2513 อีกครั้งหนึ่ง พบว่าประชากรประมาณถึง 150,000 คน อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมหรือแหล่งชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานคร¹ ซึ่งในจำนวนดังกล่าวอาจจะมีนักศึกษาหรือนิสิตอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวบ้างไม่มากนักน้อย และผลจากการศึกษาในกานที่เกี่ยวกับปัญหาซึ่ง เกิดจากการย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร โดยวิสาข์ วิฑูรวิธานต์ พบว่านักศึกษายูที่ย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มักจะอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องมีอัตราส่วนสูงที่สุดทั้งนักศึกษาชายและหญิง คิดเป็นร้อยละ 33.8 และ 37.4 โดยลำดับ อันที่บรองลงมาคืออาศัยอยู่หอพักร้อยละ 10.9 และ 25.0 โดยลำดับ และพบว่านักศึกษาชายส่วนใหญ่มักจะเช่าบ้านอยู่ มีอัตราส่วนสูงกว่านักศึกษาหญิง ปรากฏว่านักศึกษาเป็นจำนวนมากต้องประสบปัญหาที่พักอาศัยอยู่ห่างไกลจากสถานศึกษาและการคมนาคมติดขัด ทำให้นักศึกษาต้องใช้เวลาในการเดินทางและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในบริเวณโดยรอบกรุงเทพมหานครซึ่งสามารถเดินทางเข้ามาศึกษาในตอนเช้าและเดินทางกลับตอนเย็น ไ้แก่นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดต่างๆ คือ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงครามและนครปฐม ฯลฯ

¹ ประเสริฐ แยมกลิ่นพุง, "ปัญหาที่อยู่อาศัยในนครหลวงในแง่สังคม," ในรายงานการสัมมนาที่อยู่อาศัยในนครหลวง (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 2.

และพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่เกินทางเข้ามาเรียนโดยรถประจำทาง มีอัตราส่วนสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 82.4 ของนักศึกษาทั้งหมด นักศึกษาดูยายดินประสบปัญหาในการเกินทางมีอัตราส่วนต่ำกว่านักศึกษาดูไม่ยายดิน เพราะนักศึกษาดูยายดินมักจะเลือกที่พักอาศัยอยู่ใกล้เคียงสถานศึกษามากที่สุด¹

4.3.4. ผลสืบเนื่องกานสังคม

จากการศึกษา ของ เพ็ญพร ชีระสวัสดิ์ พบว่าดูยายดินส่วนใหญ่มักจะประสบปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นใหม่อยู่เสมอ ซึ่งดูยายดินจะใช้เวลามากน้อยเพียงใคนั้นขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรม และสังคมของดูยายดินแต่ละคนที่แตกต่างกัน ความสามารถและการศึกษาที่แต่ละคนได้รับ² และจากการศึกษาท่านเองเกี่ยวกับนี้โดย วิสาข์ วิฑูรีรศานต์ พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลที่ตนอาศัยอยู่ด้วย มีนักศึกษาที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลที่ตนอาศัยอยู่ด้วยเพียงร้อยละ 4.7 ของนักศึกษาทั้งหมด นักศึกษาดูยายดินมีอัตราส่วนของผู้ที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยต่ำกว่านักศึกษาดูไม่ยายดินคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.8 และ 4.8 โดยลำดับ³

¹ วิสาข์ วิฑูรีรศานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครู...", หน้า 74.

² เพ็ญพร ชีระสวัสดิ์, "การเพิ่มประชากรกับการย้ายถิ่นและผลกระทบของการย้ายถิ่น," วารสารประชากรศึกษา 5(3 มิถุนายน 2521), : 31-37.

³ วิสาข์ วิฑูรีรศานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครู...", หน้า 75.

5. สมมติฐานที่สำคัญ

การศึกษารังนี้ศึกษาโคออร์ดิเนชันและผลงานวิจัยต่างๆเป็นหลักเกณฑ์ในการตั้งสมมติฐานเพื่อความสะดวกในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. "นิสิตส่วนใหญ่ย้ายถิ่นมาจากภาคกลางมากกว่าภาคอื่นๆของประเทศไทย" ทั้งนี้โดยอ้างทฤษฎีเรื่อง "การย้ายถิ่นด้ระยะทาง" ของ E. Ravenstein และ G.K. Zipf ซึ่งกล่าวไว้โดยสรุปว่า "ปริมาณและอัตราการย้ายถิ่นแปรผันในเชิงปฏิภาคกับระยะทาง"¹ ในกรณีการย้ายถิ่นของประเทศไทยนั้น ภาคกลางเป็นภาคที่มีระยะทางใกล้เคียงกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นท้องดินปลายทาง (ในกรณีของการศึกษารังนี้) มากกว่าภาคอื่นๆ จึงคาดว่านิสิตผู้ย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่จะมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง

2. "คุณลักษณะของนิสิตผู้ย้ายถิ่นจะอยู่ระหว่างคุณลักษณะของนิสิตผู้ไม่ย้ายถิ่น และนิสิตผู้เกิดทางประจำวัน" โดยอ้างทฤษฎีการย้ายถิ่นของ Everett S. Lee. ซึ่งกล่าวว่า "คุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นจะอยู่ตรงกลางระหว่างคุณลักษณะของประชากรที่ท้องดินต้นทางและประชากรในท้องดินปลายทาง"²

---

¹ E. Ravenstein, "The Laws of Migration," Journal of Royal Statistical Society 52(June 1885) :198-199. and G.K. Zipf, " The P1 P2 Hypothesis : On the Intercity Movement of Person," American Sociological Review 22 (December 1964) : 677-686.

²

Everett S. Lee, "A Theory of Migration," Demography

3 (January 1966) : 52.

³

Ibid.

3. "บริการทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอันเป็นมูลเหตุของการย้ายถิ่น" สมมติฐานนี้เป็นสมมติฐานเฉพาะซึ่งสรุปความมาจากทฤษฎีการย้ายถิ่นของ Everett S. Lee¹ ซึ่งกล่าวว่า "การย้ายถิ่นเป็นผลมาจากปัจจัยผลักดันของท้องถิ่นคนทางและ/หรือปัจจัยดึงดูดจากท้องถิ่นปลายทาง"

4. "นิสิตผู้ย้ายถิ่นจะประสบปัญหาต่างๆมากกว่านิสิตผู้ไม่ย้ายถิ่น" เป็นสมมติฐานซึ่งเป็นพื้นฐานมาจากผลการวิจัยก่อนๆที่ว่า การเคลื่อนย้ายเชิงภูมิศาสตร์หรือการย้ายถิ่นเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงซึ่งผู้ย้ายถิ่นไม่เพียงแต่ย้ายที่อยู่อาศัยเท่านั้น แต่ต้องเข้าไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ผู้ย้ายถิ่นจะต้องปรับตัวด้วย ดังนั้นเมื่อทำการเปรียบเทียบกับผู้ที่ไม่ย้ายถิ่นแล้ว จึงน่าที่จะเป็นไปได้ว่าผู้ย้ายถิ่นจะประสบกับปัญหาในชีวิตประจำวันในระดัที่สูงกว่าผู้ไม่ย้ายถิ่น

5. "นิสิตผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มักจะกลับไปประกอบอาชีพในภูมิลำเนาเดิมของตนเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว" โดยอาศัยทฤษฎีกระแสไปและกระแสกลับของ Ravenstein² ซึ่งกล่าวว่า "กระแสการย้ายถิ่นหลักแต่ละสายจะทำให้เกิดกระแสการย้ายถิ่นกลับขึ้นมาชดเชย"

6. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาและผลสืบเนื่องจากการย้ายถิ่นของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในกรุงเทพมหานครครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งที่จะทำการศึกษาเฉพาะนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตที่ตั้งอยู่ใน

1

Everett S. Lee, "A Theory of Migration," p. 52.

2

Ravenstein, "The Laws of Migration," p. 199.

กรุงเทพมหานครในปีการศึกษา 2521 ทั้งนิสิตภาคปกติและนิสิตภาคสมทบในวิทยาเขตที่สำคัญ 4 วิทยาเขตคือ วิทยาเขตประสานมิตร วิทยาเขตปทุมวัน วิทยาเขตบางเขน และวิทยาเขตพลศึกษา เพื่อทำการศึกษาดังแบบแผนการย้ายถิ่นของนิสิต สาเหตุของการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา คุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่น และผลสืบเนื่องจากการย้ายถิ่น อันได้แก่ ปัญหาต่างๆที่นิสิตผู้ย้ายถิ่นประสบ ตลอดจนวิธีแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งข้อเสนอแนะและโครงการชีวิตในอนาคตเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว โดยการใช้อนุมัติปริญญา ซึ่งผู้ศึกษาเก็บรวมโดยการสำรวจและใช้ข้อมูลหุคิยภูมิประกอบการพิจารณาด้วย

7. คำจำกัดความ

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษานี้มีดังนี้

กรุงเทพมหานคร	หมายถึง	ท้องที่รวมของจังหวัดพระนคร และธนบุรี ทั้งหมด ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 335 ลงวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2515
ภาคกลาง	หมายถึง	บริเวณท้องที่จังหวัด 24 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ชัยนาท ตราด นครปฐม นครนายก นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา ปราจีนบุรี เพชรบุรี ระยอง ราชบุรี สุพรรณบุรี ลพบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สระบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สิงห์บุรี และอ่างทอง (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร)
ภาคเหนือ	หมายถึง	บริเวณท้องที่จังหวัด 15 จังหวัด ได้แก่

		กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก พิษณุโลก สุโขทัย แม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน พิจิตร ลำพูน ลำปาง อุตรดิตถ์ พะเยา และอุทัยธานี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	หมายถึง	บริเวณท้องที่จังหวัด 17 จังหวัด ไก่แก้ว กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม เลบ นครราชสีมา บุรีรัมย์ เพชรบูรณ์ สุรินทร์ มหาสารคาม บะลือสรร ร้อยเอ็ด สกลนคร ศรีสะเกษ หนองคาย อุดรธานี และ อุบลราชธานี
ภาคใต้	หมายถึง	บริเวณท้องที่ 14 จังหวัด ไก่แก้ว กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช ปัตตานี นราธิวาส พังงา สตูล พัทลุง สงขลา ภูเก็ต ยะลา ระนอง และสุราษฎร์ธานี
การย้ายถิ่น	หมายถึง	การที่บุคคลเปลี่ยนที่อยู่อาศัยจากจังหวัด หนึ่งไปยังอีกจังหวัดหนึ่งภายในประเทศ
ผู้ย้ายถิ่น	หมายถึง	บุคคลที่เคยเปลี่ยนที่อยู่อาศัยจากจังหวัด หนึ่งไปยังอีกจังหวัดหนึ่งอย่างน้อยครั้ง ในชีวิต โดยย้ายจากจังหวัดที่ตนเกิดไป อาศัยอยู่ในจังหวัดอื่น ในที่นี้หมายถึงนิสิต ผู้ซึ่งเคยอาศัยอยู่ในต่างจังหวัดและย้าย เข้ามาศึกษา และอาศัยอยู่ในกรุงเทพ มหานคร ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ไม่ย้ายถิ่น	หมายถึง	บุคคลที่ไม่เคยเปลี่ยนที่อยู่อาศัยจากจังหวัด

ผู้เดินทางประจำวัน	หมายถึง	ที่ตนเกิด ในที่นี้หมายถึงนิสิตที่มีภูมิลำเนา อยู่ในกรุงเทพมหานคร และไม่เคยย้าย ไปอยู่ในจังหวัดอื่นมาก่อน
ภูมิลำเนาเดิม	หมายถึง	บุคคลผู้เขาไปดำเนินธุรกิจหรือทำการ ศึกษาในต่างจังหวัดซึ่งมิใช่จังหวัดที่ตน อาศัยอยู่เป็นประจำ โดยการเดินทาง ไปและกลับในวันเดียวกัน ในที่นี้หมายถึง ถึงนิสิตผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดไกล เคียงกรุงเทพมหานคร โดยไม่ต้องพัก อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร
ห้องดินใหม่	หมายถึง	จังหวัดที่ย้ายถิ่นอาศัยอยู่ก่อนที่จะย้าย ถิ่น ในที่นี้หมายถึง จังหวัดซึ่งนิสิตอาศัย อยู่ในกรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัย	หมายถึง	กรุงเทพมหานคร อันเป็นห้อง ดินปลายทาง ของการย้ายถิ่นครั้งสุดท้ายของนิสิต
นิสิต	หมายถึง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในกรุงเทพ มหานคร 4 วิทยาเขต โคนกั วิทยาเขต ประสานมิตร วิทยาเขตปทุมวัน วิทยาเขต บางเขน และวิทยาเขตพลศึกษา
ภาคปกติ	หมายถึง	บุคคลที่ลงทะเบียนเป็นนิสิตของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒในเขตกรุงเทพมหานคร
ภาคสมทบ	หมายถึง	ภาคที่เปิดทำการ เรียนการสอนตั้งแต่เวลา 8.00 น. ถึง เวลา 16.00 น. ทั้งแต่ วันจันทร์ถึงวันศุกร์
		ภาคที่เปิดทำการ เรียนการสอนตั้งแต่เวลา

		17.00 น. ถึงเวลา 19.50 น. ทั้งแ วันจันทร์ถึงวันศุกร์
นิสิตภาคปกติ	หมายถึง	นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนในภาคปกติ
นิสิตภาคสมทบ	หมายถึง	นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนในภาคสมทบ
ปัจจัยผลักดัน	หมายถึง	สภาพต่างๆในจังหวัดเดิมที่เป็นแรงผลักดันให้นิสิตย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาในกรุงเทพมหานคร
ปัจจัยดึงดูด	หมายถึง	สภาพต่างๆในกรุงเทพมหานครที่เป็นแรงจูงใจให้นิสิตย้ายถิ่นเข้ามา
ปัจจัยด้านประชากร	หมายถึง	สภาพต่างๆทางประชากรที่มีอิทธิพลให้นิสิตย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาในกรุงเทพมหานคร เช่น ความสนใจของนิสิตเอง ความต้องการของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง เป็นต้น
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	หมายถึง	สภาพต่างๆทางเศรษฐกิจของนิสิตและบิดามารดาหรือผู้ปกครองของนิสิตที่เป็นสาเหตุให้นิสิตต้องย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ อาชีพของบิดามารดาหรือผู้ปกครองของนิสิต รายได้ของบิดามารดา รายได้และรายจ่ายของนิสิต เป็นต้น
ปัจจัยด้านสังคม	หมายถึง	สภาพต่างๆทางสังคมของนิสิต บิดามารดาหรือผู้ปกครองของนิสิต ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้นิสิตย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาในกรุงเทพมหานคร เช่น ระดับการศึกษาของบิดามารดา ผลการเรียนของนิสิต ความสัมพันธ์กับโลกภายนอก เป็นต้น